

نگاهی به چند نمایش از آثار چهارمین جشنواره تئاتر رضوی

در جست و جوی زبانی فراگیر

امید بی ناز

صحنه از نمایش جشنواره

مفهوم «فرا زبان» اگر چه از تئوری‌های زبان شناختی نوین می‌آید، اما همواره در متون فراغفتمی ایرانی سابقه داشته است

آماده که بعضی دیگر از شخصیت‌های نمایش را میهمان می‌کند. اما بعضی از تئوریسین‌ها و منتقدان حوزه تئاتر گستره فراتری را برای مفهوم زبان در نمایش به کار می‌برند. آنها نه تنها ترکیب متن و اجرا را زبان می‌دانند، بلکه عواملی از قبیل معماری سالن، چیدمان و طراحی و اشیا بی بی جان صحنه را نیز از مؤلفه‌ها و سازه‌های زبانی ژانر نمایش به شمار می‌آورند. شاید آنچه حقیقت به نظر می‌آید، نظریه سوم است. به تعبیری زبان نمایشی قلمرویی وسیع از جمله متن، اجرا، معماری سالن و شکل صحنه و حتی کوچکترین عناصر صدا گذاری یا المان‌های شنیداری در نمایش را در بر می‌گیرد. در این میان ژانر نمایش دینی و مذهبی به دلیل زبان خاص خود، امکانات گسترده‌ای را برای اجرای صحنه‌ای به وجود می‌آورد. اصولاً دینی و عرفانی در دو بستر دنیایی عینی و متافزیک به وقوع می‌پیوندد. از این رو، امکانات زبانی و سمیوتیک است و بسیاری از نمادها، استعاره‌ها و تمثیل‌ها در زبانی متفاوت به شکلی عینی و ذهنی ارائه می‌شود. بنابراین، چنین متن‌هایی دارای «فرامت» قابل تأویل هستند و از فراتر از اجرای صحنه‌ای امکان خلق «فرا زبان» نمایشی را دارند. مفهوم «فرا زبان» هم‌اگر چه از تئوری‌های زبان شناختی نوین می‌آید، اما همواره در متون عرفانی ایرانی سابقه داشته است. برای چنین نمونه‌هایی می‌توان به منظوی معنوی مولانا، یا اسنطق الکلی عطار اشاره کرد. منظونی که علاوه بر جوهره زبانی عینی از نوعی نمادها و استعاره‌های دینی و مذهبی سود می‌برد و با استفاده از مؤلفه‌هایی همچون معجزات و کرامات انبیا و اولیا به فرا زبان خاص دست می‌یابد. در این میان، ژانر نمایشی به دلیل لایه دیگر زبانی (فرا) قابلیت و وسعت بیشتری دارد و دراماتیزه کردن مفاهیم دینی و عرفانی با کیفیتی متفاوت گسترده‌تر از ادبیات انجام می‌شود. شاید حضور کارگردان‌ها و بازیگران حرفه‌ای نمایش در چهارمین جشنواره تئاتر نیز تلاشی برای ارائه همین اجزای خاص و گسترده است؛ افرادی از جمله بهروز غریب پور، سیاوش طهمورث، امیر ذکاءالکبر عیدی، مهدی متوسلی و... که هر کدام دارای شوق و اجزای خاصی خود هستند و هر کدام با استفاده از عواطفی نوشتاری و تکنیکی در چهارمین جشنواره تئاتر رضوی شرکت کرده بودند.

شکل یافته است. به تعبیری صداها و دیالوگ‌ها همیشه در نقطه‌ای جمع می‌شوند و به یک تک صدا، تک شخصیت و روایت محوری می‌انجامند. ذکاوم برای ارائه چنین تکنیک‌هایی در روایت از عنصر سطح در صحنه استفاده می‌کند، این سطح اگرچه کامل نیست و در واقع یک نیم سطح ۵۰ سانتیمتری را در بر می‌گیرد، اما همواره بسیاری از بازی‌ها و مرکز نقل روایت روی این سطح انجام می‌شود. این سطح به بازیگران امکان می‌دهد که فواصل و چالش‌های روایتی متن را در شکل اجرا بسازد. بنابراین بازیگران همیشه در چهار گوشه این سطح قرار دارند و دیالوگ‌های فریته‌وار و گاهی هم مشابه و همگون آنها شبکه زبانی خاصی را به وجود می‌آورد که دستمایه اش قصه و روایت واقعی و تاریخی است. در این حال متن این نمایش با توجه به لایه‌های خاص زبانی از جمله مذهبی، فرهنگی و سیاسی، به استعاره سازی متفاوت و ناهمگون نظر دارد. کارگردان برای ارائه این لایه‌های زبانی گاهی به عناصری ناهمگون با جنس روایت و زمان قصه می‌پردازد. به عنوان مثال برای لایه سیاسی داستان از دو صندلی، یک میز کوچک و صفحه شطرنج استفاده شده است.

توجه به زبان و فرهنگ محاوره

نمایش «بجنره فولاد» به نویسندگی و کارگردانی مهدی متوسلی نیز به ایجاد دیگری از اجزای صحنه‌ای نظر دارد. این نمایش از دکور صحنه، بازگسترده و رئالیستی سود می‌برد و بیش از هر چیزی اجزای واقعی را زیربنای نمایش قرار می‌دهد. متن نمایش با استفاده از اجزای درون متنی و بیرون متنی و با استفاده از دستمایه‌های زبان محاوره و فرهنگ عمومی جامعه محوریت خود را دنبال می‌کند. وقایع نمایش در بطن زندگی امروز اتفاق می‌افتند و آدمهای نمایش از جنس روزگار و افراد پیرامون ما هستند. «بجنره فولاد» به لحاظ ویژگی‌های متنی، نه به سراغ استعاره‌های سنگین، دراماتیک و ادبی می‌رود و نه کشش‌های اجرایی غیر متفاوت در اجرا به تماشا می‌گذارد. این متن می‌کوشد از سادگی به معنا دست یابد. به تعبیری خلق شخصیت‌ها و رویدادهای نمایش بر اساس طبیعت واقعی و قابل لمس است که فارو می‌م‌آورد. گرفته است و انگار صحنه آینه‌ای برای بازتاب آدمهای روزگار ما است. نمایش از بازیگران قدیمی تئاتر از جمله اکبر عیدی و محمود فرهنگ سود می‌برد و شیوه بازیگری آنها را در جهت اهداف متن به خدمت می‌گیرد. در این میان بازی اکبر عیدی همانند بسیاری از بازی‌های او در تئاتر از شیوه‌های سنتی و کلاسیک سود می‌برد و همواره نقش آفرینی منطقی و جدی او را برای تماشاگران تئاتر به بار می‌آورد.

اما امکان به کارگیری عناصر تازه همواره برای او پدید می‌آید. به طوری که فرشتگان نگاهان ماه هستند، اما خود ماه در نمایش «آهو یا هوه» از آن حالت مفهومی خود درمی‌آید و همان ذهنیت کلاسیک و مینایوری بندش را برعهده عناصر گذرایی و تصاویر متحرک می‌گذارد و در ترکیب با موسیقی و شعر مذهبی، بستر تازه‌ای را برای جولان ذهن مخاطب آماده می‌کند. بهروز غریب پور در نمایش خود، از شکل سنتی زبان نمایش، بازیگر، طراحی صحنه معمول و... استفاده

شکلی متفاوت در ایران به اجرا می‌سپد، از تصاویر سه بعدی سود می‌کنند. به همین دلیل نمایشی در ترکیبی از نمادها و نشانه دیداری به کار کلمه و عناصر شنیداری است. از این رو به نوعی هنر مفهومی پهلوی می‌زند و همواره کشف لایه‌های نمایشی از طریق نشانه شناسی و عناصر سه کار رفته در تصاویر سه بعدی امکان پذیر است. بهروز غریب پور در نمایش خود، از شکل سنتی زبان نمایش، بازیگر، طراحی صحنه معمول و... استفاده

خیز صدقهای روزنامه ایران

ایران پیام

سپارش آگهی: ۵ - ۸۷۴۸۸۰۱

فروش انواع مواد اولیه

پلی استایرن نسوز EPS

۹-۲۲۴۴۲۳۸۸-۰۱

شرکت بانبار: ۳۳۳۳۳۳۵۹-۱۷۲

آگهی

دعوت به مجمع عمومی

(کانون بازنشستگان شرکت آب و فاضلاب استان تهران)

اطلاع‌گزاری بانک لیزینگ سرمایه‌گذاری بانک ملی

بدینوسیله باطالع عموم هموطنان و متقاضیان محترم می‌رساند، شرکت لیزینگ سرمایه‌گذاری بانک ملی هیچگونه شعبه‌ای نداشته و کلیه عملیات تشکیل پرونده و ثبت نام خودرو با شرایط لیزینگ را از طریق نمایندگیهای مجاز ایران خودرو در سرتاسر کشور که طرف قرارداد با این شرکت می‌باشند، انجام می‌دهد. بعضاً مشاهده شده که تعدادی از نمایندگیها اقدام به دایر نمودن دفاتری جهت جذب مشتری و تشکیل پرونده در سطح کشور نموده اند و در این راستا اقدام به دریافت مبالغی بعنوان حق الزحمه، حق الوکاله، حق القدم، هزینه ثبت نام، هزینه تشکیل پرونده و غیره از مشتریان می‌نمایند که این اقدامات فاقد وجهه قانونی بوده و این شرکت هیچگونه تعهد و مسؤلیتی در قبال متقاضیان، نخواهد داشت.

روابط عمومی شرکت لیزینگ سرمایه‌گذاری بانک ملی

زبان نمایش قلمرویی وسیع از جمله متن، اجرا، معماری سالن و شکل صحنه و حتی کوچکترین عناصر صدا گذاری یا المان‌های شنیداری در نمایش را در بر می‌گیرد. در این میان ژانر نمایش دینی و مذهبی به دلیل زبان خاص خود، امکانات گسترده‌ای را برای اجرای صحنه‌ای به وجود می‌آورد. اصولاً متن دینی و در دو بستر دنیایی عینی و متافزیک به وقوع می‌پیوندد.

این نمایش به لحاظ دکور صحنه، با نوعی طراحی گسترده و جیمج و پرورشگاه آورده است. اما او برخلاف وسعت طراحی صحنه، شیبه طراحی در نمایش‌های تلویزیونی است یعنی خود استعمر و فضای صحنه زمین یک بستر واقعی را در اختیار ما می‌گذارد. ما در این طراحی صحنه با دیوارهایی روپرو می‌شویم که حتی نوع مصالح آن را نمی‌بینیم. شکل مشخصی اجرا نمائیم. درهای کوتاه و فضایی شبیه محیط کار و زندگی، مکان یک رویداد واقعی را در ذهن مجسم می‌کنند. اشیا صحنه نیز همگی از واقعیتی موجود خیر می‌دهند. یک میز که چپیی روی آن می‌نشیند و به حساب و کتاب هایش می‌پردازد، سماور و چای همیشه

خداوند فقیر است. آن هم زمانی که درمی‌یابد هاشم دخترش را و پرورشش را در سینه اش که یک کاسب عادی است، اجازه نداده مردم به این قضیه پی ببرند و حالام هم که بهترین دفعه اش خوشبختی این دختر و فراموش کردن چهار برای اوست. چندین داده‌های تازه‌ای از شخصیت‌ها و آدم‌های نمایش، موقعیت‌های تازه‌ای را ایجاد می‌کند که رنتم نمایشی را در اعتدال قرار می‌دهد.

ساختار شنیداری
نمایش «آهو یا هوه» به نویسندگی و کارگردانی بهروز غریب پور هدف تجربه‌ای تازه به چهارمین جشنواره تئاتر رضوی است.

هیأت مؤسس